

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕТНОЛІНГВІСТИКИ [CURRENT ISSUES IN ETHNOLINGUISTICS]

УДК 811.133

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 13.09.2021 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 20.09.2021 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 98.93 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2021.40.16>

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ КАНАРСЬКОГО ДІАЛЕКТУ В КОНТЕКСТІ ІСПАНОМОВНОЇ ДЕРЖАВИ

Катерина Олександрівна Бугаєва (м. Київ, Україна)

catalina.bugayova@gmail.com

студентка кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті розглянуто основні мовні особливості канарського діалекту, історичні та соціокультурні чинники, що вплинули на його виникнення та подальший розвиток. Оскільки однією з головних труднощів у оволодінні іспанською мовою є різноманіття національних варіантів та діалектів іспанської мови, у цій статті йдеться про канарську мову як про окрему діалектну зону, з її особливостями функціонування та розглядається її співвідношення з нормою кастильського варіанта іспанської мови.

Ключові слова: іспанська мова, канарський діалект, територіальний варіант мови, територіальний діалект, діалектна варіативність.

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Мовні особливості канарського діалекту в контексті іспаномовної держави (Українською) [Movni osoblyvosti kanars'kogo dialektu v konteksti ispanomovnoi' derzhavy]

© Бугаєва К. О. [Bugajeva K. O.], catalina.bugayova@gmail.com

LINGUISTIC FEATURES OF THE CANARY DIALECT IN THE CONTEXT OF THE SPANISH-SPEAKING COUNTRY

Catherine O. Bugayova (Kyiv, Ukraine)

catalina.bugayova@gmail.com

Student of Romance Philology Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article deals with the the main linguistic features of the Canary dialect, historical and socio-cultural factors that influenced its emergence and further development. As one of the main difficulties in mastering Spanish is the variety of national variants and dialects of Spanish, this article deals with the Canary language as a separate dialect area, with its peculiarities of functioning and considers its relationship with the norm of the Castilian version of Spanish.

Key words: *Spanish language, Canary dialect, territorial variant of language, territorial dialect, dialect variability.*

У сучасних лінгвістичних дослідженнях значна увага приділяється вивченню діалектальних особливостей національних варіантів та діалектів. В кожному окремому іспаномовному регіоні формування місцевих літературних, фонетичних та лексичних норм іспанської мови відбувалося абсолютно по-різному. Канарський варіант іспанської мови є одним із найавтентичніших не лише через географічну віддаленість архіпелагу від материкової частини Іспанії, а й у зв'язку з історичним контекстом його утворення та формування. Запозичення з інших мов, з якими тісно була переплетена історія досліджуваного архіпелагу протягом багатьох століть, також «забезпечують» специфіку цієї мови.

Незважаючи на всю складність шляху його становлення як самостійної мовної одиниці архіпелаг Канарських островів залишається тією лінгвістичною оазою, де органічно співіснують та яскраво виражені як стабільне загальноіспанське ядро, так і діалектні особливості, зумовлені його самобутністю. У зв'язку з тим, що процес розвитку мови є постійним, нові

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Linguistic Features of the Canary Dialect in the Context of the Spanish-Speaking Country (in Ukrainian) [Movni osoblyvosti kanars'kogo dialektu v konteksti ispanomovnoi' derzhavy]

© Bugayova C. O. [Bugajeva K. O.], catalina.bugayova@gmail.com

елементи спочатку приймаються лише одним колективом, перш ніж стати загальноприйнятими; частина з них часом зникає, але натомість з'являються інші. Уся ця динамічність процесів і це свідчить про **актуальність** вивчення цього питання.

Мета дослідження – проаналізувати основні діалектальні особливості канарської іспанської, визначити, який статус має канарський діалект в мовній системі Іспанії, яким чином складається відношення жителів материкової частини Іспанії до цього варіанту іспанської мови, і як це впливає на самоідентифікацію людей, які говорять на цьому діалекті.

Об'єкт дослідження – канарський діалект іспанської мови.

Іспанський діалект Канарських островів це один із унікальних різновидів іспанської мови, для якого характерні численні запозичення з інших мов, з якими протягом багатьох століть була переплетена і тісно пов'язана історія становлення та розвитку цієї автономної провінції. Канарську іспанську можна назвати умовним центром поєднань, які сконцентрувалися в одній точці посеред Атлантичного океану і породили нову мовну одиницю, шляхом адаптації до найскладнішого колоніального контексту, шляхом взаємодії з представниками інших мов, в першу чергу з португальцями та французами у періоди багатовікових колоніальних панувань на території архіпелагу.

У всі часи навіть незначні прояви колоніальної політики залишали відбиток не лише на корінній мові населення, а й на розвитку та становленні цілих націй. Колоніальні захоплення та системи або повністю знищували автохтонні мови та діалекти, безповоротно змінювали рідну для населення мову, або проходили ледве помітно для цілісності та автентичності мови, залишаючи лише незначні вкраплення у мовній системі народів. Де ж на цій площині координат розташована канарська мова та її мовні особливості? Яке місце вона займає в мовній системі координат Іспанії, будучи органічним та невід'ємним елементом іспаномовної монархії, в якій хитро сплітаються безліч діалектів та мовних відгалужень?

Іспанія це не тільки монархія, відмінною рисою якої є поділ на автономні спільноти, кожна з яких має вагомі привілеї в плані регулювання аспектів функціонування мов в офіційних та побутових сферах життя, але й країна з величезним досвідом мовних сусідств, в яких гармонійно співіснують чотири офіційні мови. Всі вони органічно взаємодоповнюють одна одну, перебуваючи в

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Мовні особливості канарського діалекту в контексті іспаномовної держави (Українською) [Movni osoblyvosti

kanars'kogo dialektu v konteksti ispanomovnoi' derzhavy]

© Бугаєва К. О. [Bugajeva K. O.], catalina.bugayova@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

межах одного континенту, тим самим породжують постійну мовну взаємодію між мешканцями різних автономних спільнот чи провінцій, тим самим формують адаптивність до багатогранної та варіативної діалектної картини країни. Що ж до канарського варіанта іспанського, то його віддаленість від материкової частини Іспанії, безумовно, позначається на його статусі та прийнятті суспільством [1].

Хоча всім чотирьом офіційним мовам вдається співіснувати в контексті однієї країни досить гармонійно, висловлювання і часом зневажливе чи критичне ставлення до того чи іншого акценту вкрай властиво іспанському суспільству. І, можливо, саме канарський варіант іспанської мови стикається з найбільшою кількістю оціночних суджень. Виходячи з вищезгаданих факторів і визначено неоднозначного ставлення до канарського діалекту, хотілося б порушити питання його мовної особливості та відмінності від стандартизованого кастильського варіанта, а також зрозуміти наскільки вони значні та вагомі.

Канарський варіант іспанської є одним з найбільш широко вивчених різновидів іспанської (Medina, 1996; Álvarez, 1996; Corrales, Álvarez та Corbella, 2007) і класифікується як атлантичний різновид іспанської мови разом з андалузькою іспанською та з іспанською Латинської Америки через деяку подібність на фонетичному та граматичному рівнях. Головними відмінними рисами, які характеризують канарську іспанську є:

1. Ряд архаїзмів кастильської іспанської мови, які використовувалися під час завоювання архіпелагу.

2. Запозичення із португальської або галісійсько-португальської, латиноамериканської іспанської та англійської мов переважають над запозиченнями з кастильської іспанської.

3. Деякі слова, що залишилися від мови гуанчів, якою говорили аборигени гуанчі.

Особливо цікавою є остання особливість, оскільки вона нехарактерна для жодного іншого різновиду іспанської мови. Проте більшість вчених вважають, що вплив мови гуанчів на формування лексики канарської іспанської мови, був незначним.

Архіпелаг Канарських островів – це група з семи островів, розташованих менш ніж за 100 км від Африки і приблизно за 1400 км від Піренейського півострова. Канарський варіант іспанської мови має схожість з іншими варіантами іспанської мови країн Латинської Америки, таких як Куба, Пуерто-

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Linguistic Features of the Canary Dialect in the Context of the Spanish-Speaking Country (in Ukrainian) [Movni osoblyvosti kanars'kogo dialektu v konteksti ispanomovnoi' derzhavy]© Bugayova C. O. [Bugajeva K. O.], catalina.bugayova@gmail.com

Ріко, Домініканська Республіка та узбережжя Карибського моря. З цієї причини і з багатьох інших він явно контрастує і виділяється на тлі півостровного (материкового) варіанта кастильської мови, що асоціюється з великим авторитетом у регулюючих органах, і не піддається стигматизації на відміну від канарської.

Щоб мати загальне уявлення про актуальну мовну ситуацію на островах і зрозуміти передумови становлення канарського діалекту, необхідно насамперед звернутися до витоків історичних подій. У той час як по всій частині планети вже набирали обертів важливі відкриття, які увійшли до світової історії і відбувалися становлення перших держав, на Канарських островах населення жило в доісторичних умовах.

До приходу європейців острови були заселені племенами гуанчів. Канарські аборигени мали свою мову, від якої залишилися лише деякі слова, у своїй більшості назви топонімів. Найімовірніше, що на всіх островах говорили однією мовою, але різними діалектами. Рівень життя гуанчів був лише на рівні кам'яного віку, вони займалися скотарством і примітивним землеробством. В епоху Античності Канарські острови відвідували фінікійці, греки та карфагеняни, про що згадує Пліній Старший. У XII столітті Канарських островів досягли арабські моряки. Французькі мореплавці відвідали Канари у 1334 році. Пізніше Генуезький моряк Ланцаротто Марчелло вперше колонізував один із островів, який згодом отримав назву Лансароте. Але масштабне європейське завоювання Канарських островів по-справжньому почалося лише 1402 р. Приблизно водночас на Канарські острови звернули увагу португальці, які також колонізували Атлантику. Пізніше за наказом кастильських правителів Фердинанда та Ізабелли розпочався другий етап колонізації островів. До 1483 була завойована Гран-Канарія, в 1488 – Ла-Гомера. Ла-Пальма протрималася до 1493 р. Після двох років запеклої боротьби впав Тенеріфе, і весь архіпелаг опинився в руках іспанців. Процес умиротворення та звернення до християнства тривав майже сто років [3, с. 48-57].

Після відкриття Америки Канарські острови стають найважливішим пунктом на шляху з Європи до нового світа. Починаючи з XVI століття, Канарські острови були і продовжують бути тісно пов'язаними з Латинською Америкою, особливо з Карибським регіоном і Пуерто-Ріко. Це можна пов'язати з тим, що проникнення іспанської мови, як Канарські острови, так і в Латинську

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Мовні особливості канарського діалекту в контексті іспаномовної держави (Українською) [Movni osoblyvosti kanars'kogo dialektu v konteksti ispanomovnoi' derzhavy]

© Бугаєва К. О. [Bugajeva K. O.], catalina.bugayova@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Америку сталося майже одночасно. Лансароте, Фуертевентура, Ель Йерро і Ла Гомера були завойовані в першій половині 15 століття, а 1496 року корона Кастилії завершила завоювання інших островів, Гран-Канарію, Тенеріфе і Ла-Пальму. Тобто лише через чотири роки після прибуття Христофора Колумба до Америки. До приходу європейців на Канарських островах існували різні аборигенні громади, які розмовляли мовами берберського походження. Канарські острови були першим великим експериментом іспанців поза Іспанії. Іспанці, які прибули на Канарські острови, вже мали певні особливості, які відрізняли їх мову від тієї, на якій говорили в Кастилії. Вона перебувала під сильним впливом андалузців, враховуючи, що багато конкістадорів були вихідцями із західної частини Андалусії та Естремадури, що на південному заході Іспанії.

Саме тут і бере свій початок схожість у фонетиці та граматиці обох областей, вплив, яких був обопільним. Багато лінгвістів без вагань стверджують, що «немає іспанської більш європейської, ніж у Карибському басейні, і немає більш латиноамериканської, ніж на Канарських островах». Наприклад, використання "Ustedes" замість "vosotros" бере свій початок саме в цих міжконтинентальних відносинах з Латинською Америкою. Крім цього жителі Канар, як правило, не розрізняють звуки C, Z та S, так само як і вихідці з Латинської Америки. Крім феномена "seseo", фахівці також відзначають ще одну загальну рису – пом'якшення приголосних наприкінці кожного складу.

Говорячи про лексичну складову канарського діалекту, варто зазначити, що великий вплив на її формування зробили португальці, які прибули на Канарські острови невдовзі після конкісти і відігравали провідні ролі в основних секторах як економіки, так і сільського господарства. Португальці володіли атлантичною лексикою, яка живила іспанську мову Канарських островів, хоча деякі андалузці і володіли Атлантичною іспанською, нова реальність потребувала нових слів, яких на той момент ще не існувало в словниковому запасі жителів Канарських островів. Таким чином, багато канарських слів є запозиченнями з португальської мови і називаються *portuguesismos*. Наприклад, використання слово «*amarrar*» замість звичного для мешканця материкової частини Іспанії «*atar*»; «*botar*» замість «*echar*»; та «*gavetas*» замість «*cajón*». Ці слова зі щоденного побуту та багато інших є запозиченими з португальської мови тих часів [2].

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Linguistic Features of the Canary Dialect in the Context of the Spanish-Speaking Country (in Ukrainian) [Movni osoblyvosti kanars'kogo dialektu v konteksti ispanomovnoi' derzhavy]

© Bugayova C. O. [Bugajeva K. O.], bugayova@gmail.com

Як зазначалося раніше, для канарського варіанта іспанської мови також властиві запозичення з інших мов і діалектів. Оскільки корінним населенням канарських островів були племена аборигенів гуанчів, у повсякденному побуті мешканців досі продовжують існувати багато автохтонних лексичних одиниць: «baifo» – «cría de la cabra»; "gofio" – "harina de trigo". А також латиноамериканського походження: guagua – autobús; "papa - patata" [4].

Той факт, що канарський варіант мови рясніє фонетичними, лексичними та граматичними подібностями з іншими альтернативними варіантами іспанської є загальновідомим і доведеним. З цієї причини він класифікується як один із південних діалектів (hablas meridionales), у яких присутня безліч фонетичних характеристик, відмінних та невластивих для північного (el español septentrional) варіанта іспанської мови. І не дивлячись на все це безліч мовних норм, для сучасного іспаномовного світу досі властиве панаційне судження про те, що єдиним правильним вважається суто «мадридський» або «кастильський» діалект. Багато іспанців є прихильниками думки, що андалузький, леонський, старокастильський, канарський тощо діалекти значно поступаються престижності «офіційному» діалекту, який найбільш наближений до кастильської «норми». З цього випливає, що лише так званий «мадридський стандарт» може розцінюватися як норма доброї, правильної та грамотної мови на півострові, як єдиний чи найкращий представник європейської іспанської мови.

Положення канарського діалекту в ієрархії лінгвістичного престижу в рамках системи координат іспанської мови, безперечно, не найкраще, оскільки воно тісно пов'язане з іміджем самого архіпелагу. Приналежність до Канарських островів чи використання острівного діалекту часто позначається на сприйнятті людини іспанським суспільством. Також до «нестандартного» акценту додаються економічна залежність архіпелагу від зовнішнього світу, контроль над власністю з боку іноземців та багато інших факторів, які згубно впливають на становище канарців в іспаномовній монархії.

Зважаючи на всі ці нюанси про взаємозв'язок між мовним ставленням до даного відгалуження стандартизованої іспанської мови та соціальним, економічним та культурним становищем їх носіїв, можна вважати, що канарці страждають від негативного лінгвістичного ставлення до свого власного діалекту, що призводить до мовної незахищеності мовців. Лінгвісти декларують,

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Мовні особливості канарського діалекту в контексті іспаномовної держави (Українською) [Movni osoblyvosti kanars'kogo dialektu v konteksti ispanomovnoi' derzhavy]

© Бугаєва К. О. [Bugajeva K. O.], catalina.bugayova@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

що багатьом мешканцям архіпелагу властиві як лінгвістичні настанови, так і мовна незахищеність. Насамперед йдеться про невпевненість у своїй манері мови, яка викликає почуття тривоги. Часто це занепокоєння виникає через віру того, що говорить у те, що його мова не відповідає сприйманому стандарту або стилю мови, очікуваного співрозмовником.

Мовна незахищеність змушує того, хто говорить, вдаватися до стилістичного і фонетичного відхилення від його звичної форми говоріння. Ця самокорекція може бути як свідомою, так і несвідомою, але в будь-якому випадку мотивована прагненням того, хто говорить таким чином, відповідати більш престижному або контекстно-залежному стилю мови [5, с. 2-3]. Лінгвістична незахищеність пов'язана зі сприйняттям різновидів мови в будь-якій спільноті і тому може змінюватись в залежності від соціально-економічного класу та статі, а також особливо актуальна в багатомовних суспільствах, яким і є Королівство Іспанія. У деяких розмовляючих канарською мовою, після того, як вони провели досить короткий час на півострові, можна спостерігати спроби діяти як мовці, що проживають на півострові, проте найчастіше ці спроби не увінчуються успіхом. У той же час, жодна людина, яка живе на Піренейському острові, після тривалого або нетривалого перебування на Канарських островах не зважилася б запозичити мовні особливості цього регіону.

Але не слід забувати, що простежується і позитивна тенденція до самоідентифікації мешканців архіпелагу, оскільки останні дослідження, за допомогою опитувань населення Канар, «розвінчують міф» про низьку самооцінку канарського мовця; здебільшого розмовляючі не ідентифікують себе з півострівною «мадридською» нормою. Тим не менш, все ще зберігається сприйняття канарського варіанта мови як «неправильного» його ж носіями, тому що жителі архіпелагу усвідомлюють певну географічну периферійність островів

Висновки. Іспанська мова Канарських островів є органічною та природною частиною загальноіспанського мовного простору, проте одночасно виступає як незалежне та самостійне мовне ціле, що має власний набір ознак та утворює особливу лінгвістичну та культурологічну одиницю.

Серед вчених немає остаточної і єдиної думки про статус канарського варіанта в системі іспаномовних діалектів, але незважаючи на все на цю неоднозначність і найчастіше упереджене ставлення як з боку носіїв, так і з боку жителів материкової частини Іспанії, канарському діалекту вдається не тільки

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Linguistic Features of the Canary Dialect in the Context of the Spanish-Speaking Country (in Ukrainian) [Movni osoblyvosti kanars'kogo dialektu v konteksti ispanomovnoi' derzhavy]

© Bugayova C. O. [Bugajeva K. O.], catalina.bugayova@gmail.com

автентично існувати в контексті іспаномовної монархії, а й бути максимально наближеним до класичного варіанту кастильської мови. Безумовно, відмінності є, і їхня частка висока, але перебуваючи серед Атлантичного океану, не виникає відчуття відірваності від іспаномовного світу, або перебування в зовсім незнайомому мовному просторі, що й надає канарській мові особливого шарму і робить його феномен незаперечним.

Література:

1. Даниленко, А. А. «Проблема языковой ситуации в Испании.» *Исследования молодых ученых*, <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92786/30-Danylenko.pdf?sequence=1>
2. Moskalenko, A. S. *El aporte portugues al vocabulario canario* (2013), http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/psptkl_2013_23_65.pdf
3. José Miguel Alzola. *Breve historia de las Islas Canarias*. (Gran Canaria, 1991): 16-21; 48-57, <https://mdc.ulpgc.es/utis/getfile/collection/MDC/id/85618/filename/123062.pdf>
4. Almeida Suárez. *El concepto de 'hablas de tránsito' y el español canario* (2013), <https://core.ac.uk/download/pdf/38842119.pdf>
5. Lorena, M. A. De-Matteis. *Sobre el concepto de seguridad lingüística: propuesta de formulación para contextos institucionales específicos*, 2-3.

References:

1. Danilenko, A. A. «Problema jazykovej situacii v Ispanii.» *Issledovaniya molodyh uchenykh*, <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92786/30-Danylenko.pdf?sequence=1>
2. Moskalenko, A. S. *El aporte portugues al vocabulario canario* (2013), http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/psptkl_2013_23_65.pdf
3. José Miguel Alzola. *Breve historia de las Islas Canarias*. (Gran Canaria, 1991): 16-21; 48-57, <https://mdc.ulpgc.es/utis/getfile/collection/MDC/id/85618/filename/123062.pdf>
4. Almeida Suárez. *El concepto de 'hablas de tránsito' y el español canario* (2013), <https://core.ac.uk/download/pdf/38842119.pdf>
5. Lorena, M. A. De-Matteis. *Sobre el concepto de seguridad lingüística: propuesta de formulación para contextos institucionales específicos*, 2-3.

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Мовні особливості канарського діалекту в контексті іспаномовної держави (Українською) [Movni osoblyvosti kanars'kogo dialektu v konteksti ispanomovnoi' derzhavy]

© Бугаєва К. О. [Bugajeva K. O.], catalina.bugayova@gmail.com